

De bevoorrechte plaats waar een vooronderstelde radicale afstand tussen doeners en kijkers overwonnen wordt. De bevoorrechte plaats waar, op zijn meest paradoxale, een vooronderstelde radicale kloof tussen representatie, meditatie, fictie, illusie – de hele set van zogenaamde theatrale trucs – en vitaal belichaamde realiteit (lees: echt authentiek leven) overbrugd wordt.

Het probleem met dat zogezegd bevoorrechte theater is dat het gebaseerd is op een vooronderstelling van afstand, een vooronderstelling van ongelijkheid tussen individuen, vaardigheden, rollen, posities en territoria die overwonnen moet worden. Nog belangrijker, aldus Rancière, lijkt het er zelfs op dat die algemene vooronderstelling dezelfde soort algemene vooronderstelling is als dewelke we terugvinden in de pedagogische relatie: waar de meester verondersteld wordt zijn kennis over te dragen aan onwetende ontvangers in een lineair proces van overdracht. Zodoende wordt een homogeniteit gecreëerd waar er eerst heterogeniteit was. Zo bekeken, lijkt het theater op gang gehouden te worden door een machinerie van homogeniteitproductie. Ofwel via de 'pedagogische relatie'-machinerie zoals die tegenwoordig altijd nog bestaat, ofwel in het hedendaagse bedrijfsleven, maar dan onder de noemer van 'creatie van gelijke kansen'. En dit door individuen hun zelf-emanipatie te beloven via maximale connectiviteit, flexibiliteit en mobiliteit – waar er oorspronkelijk ongelijkheid, vervreemding, dominantie en onderdanigheid was.

Wat als we, net zoals Rancière, erkennen dat er geen fundamentele ongelijkheid is die omgeturnd moet worden in verlossende gelijkheid? Wat als we aannemen dat alle verschillen en afstanden tussen activiteiten, capaciteiten, 'incapaciteiten', domeinen en individuen, niet gezien worden als een kloof die overwonnen moet worden? Wat als we aannemen dat niet de kloof zelf veranderd moet worden, maar de vooronderstelling dat die kloof noodgedwongen overeenstemt met sociale hiërarchieën? Wat als we aannemen dat afstanden en verschillen inderdaad alomtegenwoordig zijn, maar niet noodzakelijkerwijs als een kwaad dat bestreden moet worden met een of ander emancipatorisch programma? Wat als we die afstand beschouwen als de ruimte van uniciteitproductie, als manoeuvreerruimte die we nodig hebben om onze eigen verhalen te weven, terwijl we wat we weten verbinden met wat we niet weten, wat we zien met wat we misschien hebben gelezen, gedaan of gedroomd?

Zou afstand dan een ruimte kunnen worden van waaruit we beslissen niet zo interactief, niet zo netwerkerig, niet zo flexibel, niet zo mobiel – niet zo gelijk te zijn, als we verondersteld worden te zijn?

Eén ding is zeker: het landschap waarin theater verschijnt als een bevoorrechte plaats verandert radicaal als we ons bedenken dat er geen ontologische kloof bestaat tussen doeners en kijkers (zowel in het theater als elders); geen kloof tussen een theater en iedere andere min of meer geïnstitutionaliseerde situatie; en uiteindelijk geen kloof tussen de zelfmancipatorische connectiviteit die geëist wordt door het hedendaagse bedrijfsleven en de zelfmancipatorische interactiviteit die zo gekoesterd wordt door het theater. Alles verandert als je, in plaats van te denken dat er een kloof bestaat tussen individuen, capaciteiten, incapaciteiten, activiteiten en situaties die afgeschaft moet worden, ervan uitgaat dat je kloven, afstanden en verschillen moet zien als een voorstellingsruimte die van iedereen en niemand in het bijzonder is; de voorstelling, de beweging van gedachten, gevoelens en percepties die altijd en overal kan plaatsvinden, solo of collectief. Zo bekeken zou die ruimte van verschil, kloof of afstand eigenlijk de ruimte van potentiële vrijheid kunnen zijn die ons beschermt tegen vermenging, tegen iedere vorm van directe lineaire overdracht, van iedere opgedrongen connectiviteit, flexibiliteit en mobiliteit. De ruimte beschermt ons tegen dat soort van ongewenste homogeniteit waar het onverwachte – het toekomstige – niet verwacht moet worden; niets om voor te werken of te leven uit dezelfde omkaderde vormen van contact, creativiteit, interactie en zelfmancipatie, of ze nu plaats vinden in het theater, in het bedrijf, of elders.

Als theater beschouwd kan worden als een plaats van transactie en vertaling zoals vele andere; als theater beschouwd kan worden als een ongespecialiseerde plaats van vervagende grenzen tussen territoria, disciplines, activiteiten, capaciteiten, rollen en individuen; een plaats waar performativiteit en interpretatie net zoveel aan de kant staan van de doeners als van de kijkers; een plaats waar de reikwijdte van performativiteit van ieder individu, iedere activiteit of domein oneindig kan verschillen, wat is er dan mis met het theater zoals we dat kennen?

Ogenschijnlijk niet veel. Het is nu eenmaal een feit dat hedendaagse theatervoorstellingen erg actief zijn geweest – of toch zeker de afgelopen vijftien jaar – om de grenzen te laten vervagen tussen specifieke activiteiten, individualiteiten, rollen en territoria. Ze zijn nu hoofdzakelijk collaboratief, multimediaal, interdisciplinair en transnationaal. Ze hebben geëxperimenteerd met allerhande transacties en vertalingen, met name door bepaalde vaardigheden en strategieën te delokaliseren, door uitzonderlijke verbanden tussen hen te leggen. Termen zoals collaboratie, transversaliteit, interdisciplinariteit, multidisciplinariteit (ik mis